

SYLF:s politik

Handledning och instruktion

SYLF tycker:

- Alla läkare innan specialistbevis ska ha en namngiven handledare.
- Handledning och instruktion ska prioriteras.
- Handledaren bör inte vara adeptens studierektor eller lönesättande chef.
- Handledning ska vara schemalagt, SYLF rekommenderar minst en timme var 14:e dag.
- Vid ny anställning eller nytt tjänstgöringsställe ska underläkare få en individuellt anpassad introduktionsperiod, fri från vårdproduktionskrav.
- Alla läkare bör erbjudas en handledarutbildning.
- ST-läkare ska ha en handledare som är specialist. AT-läkare samt de som genomgår BT ska ha en handledare som kan vara ST-läkare eller specialist.
- Handledaren ska regelbundet observera sin adept i arbete.
- Utbildningsplaner med tydliga mål och delmål bör upprättas för alla läkare under utbildning.
- Om underläkaren inte uppnår de utsatta målen bör adekvata insatser sättas in i god tid.

Inledning

Lärande är en central del av läkaryrket. En viktig del av det är kunskapsöverföring från kollegor med klinisk erfarenhet till kollegor under utbildning. Socialstyrelsen definierar i ST-föreskriften en skillnad mellan begreppen handledning och instruktion – en definition som är viktig för att tydliggöra lärandets olika delar. Syftet med denna skrivelse är att förtydliga vad den skillnaden innebär för handledare och instruktör i respektive fall, för att därigenom ge goda förutsättningar för lärande. Vi berör också introduktion längre ner då detta är en otroligt viktig del som ofta nedprioriteras.

Introduktion

Vid påbörjande av en ny tjänst eller byte av tjänstgöringsställe ska detta inledas med en individuellt anpassad introduktion. En bristande introduktion hotar såväl patientsäkerheten som arbetsmiljön och det är inget vi kan acceptera. Introduktionen ska belysa såväl det medicinska men också praktiska aspekter med genomgång av rutiner, journalsystem, lokaler osv. Introduktionen ska genomföras av en kollega som är erfaren och väl införstådd i klinikens verksamhet. Det ska finnas rutiner för hur introduktion av nya kollegor på varje arbetsplats och vi ser helst att det finns en utformad mall för hur det ska gå till och vad som bör ingå.

Handledning

Idag är handledning lagstadgat under AT- och ST. Eftersom BT är del av ST gäller samma krav. Sedan 1 februari 2023 blev det även lagstadgat att läkare som arbetar under särskilt förordnande ska ha en handledare som är legitimerad läkare. Handledningen utgörs av schemalagda och regelbundet återkommande samtal med en handledare, som enligt Socialstyrelsens föreskrifter ska ha genomgått en handledarutbildning. För läkare med särskilt förordnande, under AT och BT ska handledaren vara ST-läkare eller specialist. Handledare för ST-läkare ska vara specialist. Handledaren skapar tillsammans med utbildningsläkaren en utbildningsplan och ska sedan kontinuerligt utvärdera och stödja den professionella utvecklingen samt bedöma framstegen. Sådana bedömningar förutsätter att handledaren iakttagit sin adept i mötet med kollegor och patienter.Handledningssamtalen bör ta upp alla aspekter av yrkesrollen, där bl.a. etik, samtalskonst, kommunikation, bemötande, ledarskap, prioriteringar och stress- och konflikthantering bör ingå. Ett omfattande innehåll som ställer stora krav på både handledaren och underläkaren.

Schemalagd handledning prioriteras idag inte av alla arbetsgivare, i stället får handledningen ofta stå tillbaka för produktion. Det är fortfarande ett problem att alla underläkare inte har en namngiven handledare. När nyexaminerade läkare direkt sätts in i vårdproduktionen utan tillgång till handledare innebär det ett kraftigt åsidosättande av arbetsmiljökraven och risker för patientsäkerheten.

Instruktion

Instruktion syftar på den dagliga anvisningen om verksamhetsspecifika tekniker, tillvägagångssätt och lösande av patientfall. Till skillnad från en handledare har en instruktör inget särskilt ansvar för läkarens eller studentens professionella utveckling. Instruktion är ett gemensamt ansvar för alla sjukvårdsanställda – läkare, sjukgymnaster, sjuksköterskor och andra – och vem som genomför den varierar med uppgiften. Läkare får tidigt ta rollen som instruktör – AT-läkare instruerar till exempel ofta läkarstudenter.

I den kliniska vardagen ställs ofta produktion mot utbildning och det blir allt svårare att få tid till instruktion. Bristande instruktion leder till att studenter och underläkare får otillräcklig övning på de färdigheter de behöver i det fortsatta yrkeslivet. Det ger sämre förberedda läkare och äventyrar patientsäkerheten.

Sammanfattning

SYLF anser att begreppen instruktion och handledning ska användas genom hela utbildningen och under hela vägen till specialistbevis. SYLF anser också att handledning och instruktion bör prioriteras, för att säkra läkarnas kompetens och professionella utveckling och göra vården mer patientsäker och patientcentrerad.

Utbildning måste beredas tid och ses som en naturlig del av sjukvården. Med tydliga mål och regelbunden handledning går det att sätta in korrekta insatser tidigt när en underläkare inte utvecklas som förväntat eller missar utsatta mål. Det minskar risken för slöseri med arbetsgivarens tid och resurser samtidigt som det kvalitetssäkrar utbildningen samt bidrar till ökad patientsäkerhet. God handledning ger kompetenta läkare, vilket gynnar alla – inte minst patienterna.

Ingen läkare innan specialistbevis ska stå utan handledare. Handledaren bör inte vara studierektorn eller lönesättande chef. SYLF anser att en ST-läkare som handleder läkare före legitimation samt läkare som genomför BT bör vara i slutet av sin ST. SYLF anser också att alla olegitimerade läkare, samt legitimerade innan bastjänstgöringsintyg, ska ha tillgång till legitimerad läkare, som fullgjort AT eller BT, på plats i verksamheten.

Handledning ska schemaläggas och ske kontinuerligt. Det kan vara bra att på förhand bestämma ett tema för varje möte. Samtalen bör dokumenteras och utvärderas kontinuerligt.

Instruktion ska ges av läkare väl förtrogen med uppgiften och verksamheten. SYLF anser att det är viktigt att alla läkare erbjuds pedagogisk träning och handledarutbildning.

Skapad 2013-05

Senast reviderad 2024-02-12

Fastställd 2025-02-14